

D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/derj-standart-pochatk-new.pdf.

3. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.
5. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід(голова) та ін.]. Київ: Наукова думка, 1970 – 1980. Т. 4 : І – М / [ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко]. Київ: Наукова думка, 1973. – 840 с.
6. Зимняя И. А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании [Электронный ресурс] Режим доступа: http://www.rusreadorg.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zimnaya_competency_and_competence.pdf
7. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 15 – 24.
8. Селевк Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. 2004. № 4. С. 138 – 143.
9. Семенова О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: Монографія. Суми: ВВПО "Мрія-1" ТОВ, 2005. 404 с.

**ДИНАМІКА ГРУПОВИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗРІЗІ
ПСИХОАНАЛІТИЧНИХ КОНЦЕПТІВ ТЕОРІЇ
СЕМЮЕЛЯ СЛАВСОНА**

Михальчук Ю. О.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янука

м. Рівне, Україна

Груповий метод психологічного впливу є найуніверсальнішим методом сучасної допомоги, що може мати різних форм вираження – від груп особистісного розвитку до глибинних психоаналітичних. Сут терапевтичний груповий підхід, спрямований на подолання хворобливих проявів, виник у США в межах груп самопомоги Анонімних Алкоголіків у травні 1935 р. Засновниками АА-груп були лікарі Боб та Білл (Боб проходив власний аналіз у К.Г. Юнга, що ретроспективн

вважався не успішним через алкоголізм; Білл ініціював в подальшому концепцію «Дванадцяти кроків») [1, с. 41].

Групові методи психологічної допомоги базуються на «лікуванні словом»; розгортаються у найприроднішому середовищі для людини – малій групі, що є аналогічною сім'ї; психологічна робота реалізується за керівництва психолога (психотерапевта), проте, усі учасники групи діляться власним досвідом, що створює ефект «взаємного підсилення»; учасники групової взаємодії мають можливість дослідження прихованого (латентного) змісту, що не усвідомлюється, але в тому чи іншому ступені керує поведінкою, впливає на емоції та самопочуття: учасники навчаються об'єктивувати суб'єктивні відчуття та емоції відносно один одного і того, що відбувається в групі, тобт навчаються навичкам вербалізованої рефлексії; у груповій взаємодії створюється атмосфера розкутості та свободи спілкування між учасниками, клімат психологічної безпеки, що сприяє ширості та відвертості.

Група для батьків, що виховують дітей з особливими освітніми проблемами, що була зреалізована в межах Проєкту «Психологічна допомога батькам дітей з особливими освітніми потребами» на базі та за сприяння Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука мала на меті: надання психологічної допомоги (психологічного супроводу) мамам, що виховують дітей з особливими потребами, адже, від емоційної теплоти та внутрішньої ресурсності батьків і, передусім, мам, залежатиме, яким буде «роман зі світом» (Greenaste, 1957) дитини, тоді як оптимальний розвиток автономних функцій Ег дитини залежить від емоційної доступності мами (Mahler, 1963). Основними завданнями Проєкту були наступні: 1) афективна переоцінка психотравмуючої ситуації засобами зняття психо-емоційного напруження засобами арт-терапії, символдраматичних технік, психотренінгових технологій завдяки формуванню простору психологічної безпеки та прийняття, що дасть можливість поліпшити емоційне самопочуття учасниць; 2) налагодження соціальних контактів, що сприятиме успішному існуванню в соціумі; 3) дослідження учасницями «Я-реального» та «Я-ідеального» створення підтримувального соціального середовища, налагодження комунікативних стосунків, що породжують новий ментальний досвід завдяки багатогранності життєвих сценаріїв, ціннісних орієнтацій, паттернів переживань, нуття навичок ефективної саморегуляції; 4) зниження відчуття ізольованості, психологічного дискомфорту; 5) пошук внутрішнього ресурсу, смислу життя через пропрацювання депресивних епізодів, відчаю, адже групи зустрічей енергетично наповнені, дають можливість проявити емоції будь-якого характеру. Власне, символдраматичні мотиви якнайкраще сприяють ресурсній наповненості.

Опишем основні психоаналітичні концепти теорії Семюеля Славсона: соціальний голод, сімейний матрикс, групізм, когезивність, нодальність-антинодальність та спробуємо схарактеризувати групову динаміку Проекту.

Так, С. Славсон у праці «Аналітична групова терапія» наводить приклад роботи із дівчатками-підлітками у спеціалізованій клініці: и зайняти їх чимось корисним у вільний час, пацієнткам бул запропонован соціалізовані форми активності у виглядо мистецької самореалізації за керування «великих сестер» (медичних). «Великі сестри» повідомили про значні терапевтичні успіхи своїх підопічних і цей прогрес бул спочатку приписан арт-терапевтичному впливові. Славсоном щотижня аналізувалася мистецька продукція пацієнток, сподіваючись знайти тут дієві чинники терапевтичного впливу. Більше як 1000-годинна робота у цьому напрямі нічог не виявила. Але зясувалося, що терапевтичний потенціал міститься у впливі групи як такої. Пацієнтки називали себе групою «малих сестер», а для окресленого винайденого способу терапевтичного впливу бул використан термін «групова психотерапія» [1, с. 16]. ДО Славсона аналіз групо проводили А. Адлер (1920 р.), Т. Барроу (1926 р.), П.Шільдер (1928 р.), проте, як зазначає сам Славсон, лише через 16 років йому натякнули на неповну ознайомленість з працями колег.

С. Славсоном бул введєн поняття «соціальний голод», що є однією із базальних людських потреб і розуміється автором як базовий мотив належати до інших і через них намагатися зрозуміти глибше самог себе.

Соціальна мотивація означає необхідність кожного із нас бути у нерозривному зв'язку зі спільнотою. Йдеться про систему мотивацій, спонукань та цінностей, які, як вважає Славсон, індивідуальність може розвивати через сімейний матрикс. Оскільки, малі групи мотивують пацієнтів відтворювати передусім сімейні стосунки і форми поведінки, що є безпосереднім відображенням сім'ї, т все, що відбувається в групі, визначається ранніми родинними стосунками (сама група – груповий матрикс у ролі матері, а ведучий групи символічн є батьком) [2, с. 27].

Ще одне поняття С.Славсона – групізм, яке він трактує як рівень організації стосунків людини із іншими, базовою моделлю якого є сімейний матрикс, а інстинктивним потягом – соціальний голод.

Славсон акцентує увагу на аналізі ЕГО, проте, не йде шляхом ЕГО-психології, а шляхом аналізу соціального потягу та його реалізації через ЕГО. Головні завдання аналітичної групової терапії С. Славсон вбачає у наступному:

1) перерозподілі лібїдо, що «захищає» терапевта від прямої агресії і робить її «об'єктами» інших пацієнтів – членів групи;

2) підсилення ЕГ передбачає укріплення та відбудову відповідних ЕГО-захистів через взаємодії як з терапевтом, так і з членами групи [2].

$$CE = E_v + E_s + E_n + E_z + E_r + E_{or},$$

де CE – сумарна енергія, E_v – енергія провини, E_s – енергія страху, E_z – енергія неприязні, E_n – енергія захисту, E_r – енергія реального сприймання, E_{or} – енергія особистісного розвитку.

Йдеться про важливість економії енергії ЕГ для конструктивно-творчого особистісного розвитку;

3) корекція Супер-ЕГ передбачає поступову перебудову надмірн строгого і непродуктивного контролю з боку супер-строгих внутрішніх об'єктів (що уособлюється у фігурі ведучого). Корекція Супер-ЕГ візнається в групі, де учасники разом із ведучим стають настільки зрілими, що є в стані підтримувати встановлений груповий кодекс;

4) укріплення почуття власної вартості (самоцінності) відбувається за умови виконання завдань (психотехнік) та взаємній підтримці один одного учасниками групи та ідентифікації із успішними формами поведінки в групі. Таке почуття самовартості за рахунок почуття безумовної єдності та спільності емоційного настрою в групі назван С.Славсоном когезивністю та трактується як «надійні» стосунки. Інший, не менш важливий чинник групового зв'язку – інтеграція – полягає у підтримці індивідуальних поглядів та позицій клієнтів із необов'язковою підтримкою їх з боку інших, що дозволяє відбутися конфронтаційним процесам в груповій динаміці [2].

Безумовною цінністю С.Славсона бул введення ще ряду понять: нодальність та антинодальність, нумеричний паритет [2]. Нодальність автор розуміє як позитивний періоду групової динаміки, який свідчить про синергічну співпрацю в групі, є ознакою когезивних взаємостосунків його членів. Натомість, антинодальність є тоді, коли група роз'єднана і пасивна, а учасники, в переважній більшості, мовчать. Власне, усі групові процеси, як періоди нодальності, так і антинодальності є важливими для інтерпретування ведучим групи, адже йдеться про групове перенесення (позитивне чи негативне) та опір. Нумеричний паритет розуміється автором як груповий розподіл рольових функцій в окремому проміжку часу групового процесу: під час взаємодії двох повинен бути третій, що спостерігатиме за груповим процесом (за аналогією із мінімальною моделлю нумеричн паритетних стосунків, де є сім'я з трьох осіб – батька, матері та дитини) [2].

Всі учасниці Проекту – мами, що виховують дітей з особливими освітніми потребами різного віку та різних нозологій відмічали так званий «соціальний голод», що розумівся ними як бажання соціальних контактів та належності до групи підтримки. У груповій роботі учасниці відтворювали сімейні стосунки, що також бул матеріалом для аналізу. Важливою умовою психологічної роботи з учасницями бул побудувати надійні стосунки – когезивні. Психотерапет-ведучий групи міг аналізувати різні періоди групової динаміки та групових процесів та, відповідні до нього, позитивне та негативне перенесення.

Література:

1. Груповий аналіз / за ред. О. Фільца, Р. Гаубля, Ф. Лямонт : Навчальний посібник. Львів : ВНТЛ-Класика. 2004. 192 с.
2. Slavson S.R. Analytische Gruppentherapie (Theorie und Practische Anwendung). Fischer VRLG. 1977.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД НА ВИХОВАННЯ РОЗУМІННЯ БЕЗПЕКИ ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Мірошніченко В. І.

доктор педагогічних наук, професор,

начальник кафедри психології,

педагогіки та соціально-економічних дисциплін

Національної академії Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

м. Хмельницький, Україна

В сучасній Україні безпека людини визнається найвищою соціальною цінністю. У ст. 29 Конституції України закріплен «прав на свободу та особисту недоторканність людини». Поняття «свобода» і «безпека», «недоторканність» мають багат спільного. Погляди на щодо розуміння цих понять формувалися та розвивалися під впливом історичного розвитку суспільства. А теорія виховання (як частина педагогічної науки, положення якої без виключення зазнають впливу суспільних процесів) оперує і керується цими поняттями задля досягнення результативності педагогічного процесу. На будь-якому з етапів виховання особистості ці поняття варт враховувати та брати за основу.

Безпека й свобода – це ті права людини, які віднесен до прав першого покоління. Це громадянські, особисті права, умови життя і можливості, якими держава має зеспечити людину для збереження її фізичного існування, збереження розвитку та захисту індивідуальності кожної людини.

Так, Ш. Монтеск'є, визначаючи свободу, наголошував на тому, що «це прав людини робити все, дозволене законом. Якщо б громадянин міг робити те, що цими законами зороняється, т в нього не бул б свободи, оскільки те ж саме могли б робити й інші громадяни. Лише за таких умов людина може мати повну свободу, бути вільною у виборі певного варіанта поведінки в межах існуючих у державі законів. Якщо в